

Można powiedzieć, że recenzowana pozycja stanowi kolejną hipotezę, która bynajmniej nie jest ani lepiej udokumentowana, ani bardziej przekonująco przedstawiona niż inne. O ile uzgodnienie danych Listu do Galatów i Dziejów Apostolskich pozostaje nadal dyskutowane, to tym bardziej problematyczna jest korelacja danych archeologicznych i krótkiego bądź co bądź fragmentu Ga 4, 8-20.

Kraków

KS. ROMAN PINDEL

IMBACH J., Lust auf die Bibel. Praxisorientierte Zugänge zur Heiligen Schrift, Würzburg 2000 (Echter Verlag), ss. 282.

Josef Imbach wyklada teologię fundamentalną na Wydziale Teologicznym San Bonaventura w Rzymie, interesując się szczególnie zagadnieniami z pogranicza teologii i literatury. We wstępie do omawianej pozycji zapowiada, że wypracowane przez specjalistów od Biblii metody interpretacji pragnie przybliżyć szerokiemu kręgowi odbiorców (s. 10). Spis treści wskazuje, że autor z jednej strony inspirowany jest tekstem Papieskiej Komisji Biblijnej *Interpretacja Biblii w Kościele*, z drugiej zaś – zgodnie z podtytułem – koncentruje się na praktycznym zastosowaniu warsztatu egzegezy (*Praxisorientierte Zugänge...*).

Książka zawiera omówienie oraz konkretne przykłady różnych metod i podejść do tekstu biblijnego. Ich przedstawienie dokonane zostało w nieco innym porządku niż czyni to dokument *Interpretacja Biblii w Kościele*. Na początku znalazły się bowiem metody i ujęcia bardziej przystępne i atrakcyjne, jakby autor pisał „Lust auf die Bibel” dla „Lustgesellschaft” (to ostatnie to jedno z określeń społeczeństw dobrobytu). Rozdział I ukazuje, jak Pismo Święte może stanowić rodzaj lustra dla naszych osobistych przeżyć. Przywołane więc zostały przykłady swoistej identyfikacji z postaciami i wydarzeniami z Biblii z literatury światowej i niedawnych wydarzeń w Kościele. W tym kontekście zostaje ukazana bibliodrama jako metoda, która pomaga w głoszeniu ewangelii współczesnemu człowiekowi.

Rozdział II omawia zastosowanie psychologii głębi w interpretacji tekstów biblijnych, odwołując się przede wszystkim do metodologicznej rozprawy E. Drewermanna *Tiefenpsychologie und Exegese* (Olten 1984-85). Wskazuje na praktykę podobnego potraktowania innych tekstów literackich (Homer, Grimm, Goethe). Obszernie i przekonująco został przywołany przykład interpretacji tekstu J 5, 1-16 w interpretacji psychologii głębi (w oparciu o monografię: J. Sanford, *Das*

Johannesevangelium. Eine tiefenpsychologische Auslegung, Bd. 1, München 1997). W tej części książki autor, referując stanowisko Papieskiej Komisji Biblijnej wobec psychologii głębi, podkreśla, że tego typu podejście pomaga w interpretacji obrazów i symboli, co nie jest bynajmniej zdogmatyzowane (s. 74). Nie dopowiada jednak, że jest to tylko jeden ze sposobów wykorzystania psychologii do interpretacji Biblii, a co szerzej ukazał np. J. Suchy w swoim artykule *Podejście psychologiczne i psychoanalityczne w zrozumieniu Biblii* (w: *Interpretacja Biblii w Kościele*, Dokument Papieskiej Komisji Biblijnej z komentarzem biblistów polskich, przekład i redakcja R. RUBINKIEWICZ, Warszawa 1999, 147-157).

Rozdział III i IV poświęcony jest dwu ujęciom, które dokument Papieskiej Komisji Biblijnej określa jako kontekstualne. Idzie o egzegezę związaną teologią feministyczną i teologią wyzwolenia. Szczególnie interesująco wypada ilustracja ujęcia feministycznego przy odwołaniu się do postaci Miriam, siostry Mojżesza, Marii Magdaleny oraz grzesznej kobiety z perykopy Łk 7, 36-50. W rozdziale V zwraca uwagę omówienie praktyki czytania duchowego (*lectio divina*) oraz zasygnalizowanie *novum* w określeniu sensu Pisma Świętego według *Interpretacji Biblii w Kościele*.

Wyjątkowo poważnie autor potraktował problem lektury fundamentalistycznej (rozdział VI), trafnie określając tego typu odczytanie poprzez sam tytuł: *Faszination des Buchstabens*. Gdy z punktu widzenia hermeneutyki istotnym elementem takiego odczytania jest brak interakcji między tekstem a czytelnikiem, to dla autora szczególnie ważne jest szerokie tło psychologiczne i ideologiczne fundamentalizmu jako zjawiska społeczno-religijnego. W tym kontekście autor z całą surowością wymienia błędne odredakcyjne śródtytuły dla perykopy Mk 9, 14-29 w różnych tłumaczeniach przyjętych przez odpowiednie Konferencje Episkopatu, które jednoznacznie narzucają interpretację, iż idzie w tym przypadku o egzorcyzm wobec opętanego. Cieszy polskiego czytelnika, gdy wśród poprawnych sformułowań przywołanych przez autora znajduje tłumaczenie Biblii Tysiąclecia: „Uzdrowienie epileptyka” (s. 188, przyp. 17).

Rozdział VII traktuje o metodach, które od dziesiątków lat stanowią „specjalność” egzegezy niemieckojęzycznej. Omawia więc krytykę tekstu, krytykę literacką, tradycji i redakcji – a wszystko w sposób radykalnie odbiegający od suchych i mało przejrzystych prezentacji tychże me-

tod w klasycznych podręcznikach. W omawianej pozycji autor koryguje własne wcześniejsze ujęcie funkcji cudu, a które wyraził w monografii *Wunder. Eine existentielle Auslegung* (Würzburg 1995).

Jeżeli rozdział IX omawia skrótkowo analizę semantyczną tekstu, to ostatni (X) ukazuje autora jako specjalistę od teologii fundamentalnej. Traktuje on bowiem ze znanstwem o klasycznych zagadnieniach tej dyscypliny. Omawia więc natchnienie, nieomylność słowa Bożego, uwarunkowanie historyczno-kulturowe zapisu słowa Bożego, czy szeroko pojęte antylogia.

Omawiana książka została napisana w sposób kompetentny i przystępny zarazem. Można ją spokojnie polecić zarówno osobom rozpoczynającym studia teologiczne, jak i wszystkim zainteresowanym lekturą Biblii. Na sukces książki składa się klarowne przedstawienie zagadnień (niekiedy w sposób prowokacyjny) oraz świeży język, wolny od żargonu teologicznego. Nie bez znaczenia jest także trafny dobór tytułów kolejnych rozdziałów (*Zwierciadło życia, Język duszy, Protest kobiet* i inne). Autor zajmujący się zagadnieniami z pogranicza teologii i literatury z wielkim znanstwem i smakiem osadził Biblię w szerokim kontekście kultury i nauki.

Kraków

KS. ROMAN PINDEL

PRZEGLĄD BIBLIOGRAFICZNY

PAN MOIM ŚWIATŁEM

Księga pamiątkowa dla ks. prof. Jerzego Chmiela, Warszawa 2000

BANASZEK A. ks., *Rozwój opowiadania o błogosławieniu dzieci w świetle teologicznych koncepcji synoptyków (Mk 10,13-16; Mt 19,13-15; Łk 18, 15-17)*, 48-78; *Bibliografia prac ks. prof. Jerzego Chmiela*, 13-40; BIELECKI St. ks., *Chrześcijanie jako to kairo duoleuontes (Rz 12,11)?* 79-99; CHROSTOWSKI W. ks., *Ks. prof. Jerzy Chmiel*, 9-12; TENŻE, *Geneza i oddziaływanie Biblii ks. Jakuba Wujka*, 100-125; CIECIELĄG J., *Walka o sukcesję po śmierci Heroda Wielkiego*, 126-147; DĄBEK T. OSB, „*Dopóki niebo i ziemia nie przeminą, ani jedna jota, ani jedna kreska nie zmieni się w Prawie, aż się wszystko spełni*” (Mt 5, 18), 148-158; GIENIUSZ A. CR, *Ten aparchen ton pneumatos hechontes – Sens i funkcja metafory w Rz 8, 23-25*, 159-178; KASIEŁOWSKI P. SJ, *Za co dziękować? (1 Tes 1-3)*, 179-204; KUDASIEWICZ J. ks., „*I od tej godziny uczeń wziął Ją*